

»Tu je vse živo« – o naših kolektivnih bojih proti fašizmu

Maja bodo minila tri leta od *Dneva antifašizmov*, kakor smo poimenovali prvi dogodek, ki smo ga pod naslovom *Tu je vse živo* izvedli na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Naš prvotni namen je bil opozoriti na porast fašističnih in neonacističnih incidentov na sami fakulteti, vendar je obenem segal zunaj tega ožjega okolja in akademskih zidov, v širšo družbo. V univerzitetni prostor smo zato želeli vnesti problematiziranost sistematične (in sistemske) ravnodušnosti, ki je prevladovala v odnosu do aktualnih manifestacij fašističnih in neonacističnih provokacij. Imeli smo samo dve možnosti: še naprej zatiskati (vsaj eno) oko in se občasno moralistično pridušati na kakšnem hodniku akademskega slonokoščene stolpa ali pa združiti teorijo s prakso, mišljenje prenesti tudi v delovanje in vzpostaviti resno kritiko sedanjih razmer. Odločili smo se za napornejšo, a tudi bolj zadovoljujočo pot.

Prevladujoči argumenti ravnodušnosti so bili na las podobni argumentom, povezanim z državnim despotizmom v najširšem pomenu besedne zveze: pravzaprav naj ne bi imeli opravka s fašistoidnimi ideologijami in praksami, temveč s sporadičnimi vandalizmi, *potenciranim* razkazovanjem domoljubja in domoljubnih simbolov ter občasnimi nasilnimi in skrajnimi izpadi, ki so se v takšni ali drugačni obliki manifestirali v fakultetnih in drugih javnih prostorih. Pobuda za resnejši angažma, ki bi omogočal javno upiranje tovrstnim ravnanjem, je torej nastala predvsem z idejo, da je treba spremeniti fakultetno in univerzitetno kulturo ter jo senzibilizirati za bolj kritično, refleksivno in angažirano spopadanje s problemom neofašizma in neonacizma ter drugih *večnih fašizmov*.

Prav večni fašizmi, kakor je povsod navzoč pojav, zažrt v pore družbenega, poimenoval Umberto Eco, so se kazali kot največja zagonetka. Kot predmet kritike so namreč tematsko občutno razširili delovanje pobude AntiFa, ki je bila prvotno ožje usmerjena. Čeprav sprva nismo bili prepričani o kontinuiranem delovanju skupine in smo se pred prvim *Dnevom antifašizmov* odločili, da se bomo vsaj delno prepustili toku dogodkov, je že do dneva izvedbe dogodka postalo jasno, da bomo pobudo nadaljevali tudi v prihodnje, pri čemer sta uspešna izvedba in

visok obisk to težnjo le dodatno utrdila. Zato od jeseni 2010 na Fakulteti za družbene vede v obliki rednih mesečnih seminarjev poteka delovanje, usmerjeno proti večnim fašizmom. Od takrat smo naslavljali različne fenomene sodobnih fašizmov ter mehanizme njihove reprodukcije. Kritično smo premelevali ekonomski fašizem, neokolonialne prakse, vzpon novih fašizmov v Evropi, fašistoidne prakse, ki se reproducirajo skozi medije, šport in zakonodajo, državni rasizem, izginjanje države blaginje in tako dalje. S seminarji smo želeli spodbuditi kritično mišljenje, plodne razprave ter izoblikovati aktivno občinstvo med študenti, zaposlenimi in širšo javnostjo, predvsem pa pokazati, da univerzitetni prostor ne more postati okolje, v katerem bomo ob pojavljanju sodobnih fašizmov le nemočno skomignili z rameni. Vsakomesečni seminarji, ki so poskušali evidentirati te prakse, so privabili številne zainteresirane študente in študentke ter zaposlene na Fakulteti za družbene vede. Ob tem se nam je zdelo vsaj tako pomembno, če ne še pomembnejše, da so na seminarje prišli tudi študenti in študentke drugih fakultet in vsi tisti, ki s študijskim življenjem niso neposredno povezani, a se jim zdita problematika in tovrstna obravnava fašizmov relevantni.

Zaradi nenehnega burnega dogajanja v družbi, na katerega se je bilo treba odzvati kar se da hitro, smo pozneje seminarje AntiFa dopolnili z intervencijami AntiFa. Zamislili smo si jih kot ažurne kritične debate, ki naslavljajo najaktualnejša vprašanja. Analizirali smo arabske revolucije, sprejemanje družinskega zakonika, o izkoriščanju so spregovorili *nevidni* SCT-jevi delavci, nazadnje pa smo poskusili osmisлити tudi val protestov, ki so zajeli Slovenijo konec lanskega leta.

Že od začetka, ko se je prvič pojavila ideja o *Dnevu antifašizmov*, smo hoteli organizirati prireditev, ki bi problematizirala aktualne pojave in spodbujala ostro kritičnost do njih; vendar raje kot na običajen akademski način prek sproščenih debat in okroglih miz. Prvotnemu pozivu k sodelovanju se je zato poleg starejših zaposlenih na fakulteti pridružilo precej mlajših zaposlenih ter veliko študentov in študentk, ki soustvarjamo iniciativo. Akademija v pravem pomenu besede torej, kjer skupaj raziskujemo, ustvarjamo in se angažiramo, ob tem pa se zavedamo, da smo v tem okolju zaradi naše družboslovne in humanistične radovednosti ter želje po ustvarjanju boljšega in pravičnejšega sveta. Izvedba naših seminarjev je prav zato temeljila na inkluzivnosti in aktivni participaciji občinstva, ki ni bilo pasivni spremljevalec, ampak aktivni soustvarjalec dogodka. Cilj je bilo kroženje znanja, idej in ljudi; organizacija je bila odprta in usmerjena k delovanju od spodaj navzgor.

Del tega soustvarjanja je zajel pisano vizualno produkcijo, ki je spremljala dogodke. Sterilne prostore fakultete smo polepili s plakati, jim nataknili provokativne inštalacije, kaj narisali na tla, vzniknil pa je tudi pravcati fanzin, poimenovan *Marsovec*, katerega vsebino so sestavljali citati iz slovenskega tiska, pri čemer je besedo »Rom« zamenjala beseda »Marsovec«. Da so seminarji AntiFa marsikomu stopili na žulj, se je najbolj jasno pokazalo, ko so se v okolici fakultete pojavili sovražno nastrojeni grafiti, medtem ko se je to v prostorih pokazalo v obliki lepljenja neonacističnih nalepk. Tedaj smo v roke vzeli spreje in šablone in se takemu ravnanju postavili po robu. Grafična podoba, ki jo boste videli med nadaljnjim listanjem, obuja dobršen del te vizualne produkcije in je obširneje dopolnjena s fotografskim gradivom tam, kjer umanjajo prispevki v besedi.

Zagotovo ni nepomembno, da je bila v mesecu prvega *Dneva antifašizmov* 65. obletnica zmage nad zgodovinskim nacifašizmom. Ob zavedanju, da se moramo spominjati teh političnih sistemov, smo takrat hoteli opozoriti tudi na to, da se prepogosto pozablja, da zmaga nad zgodovinskimi fašizmi ni pomenila konca fašizmov kot praks, saj se v različnih oblikah še zmeraj pojavljajo v aktualnih družbah. Lažje je govoriti o fašizmih drugih ali o tistih, ki so bili zgodovinsko

premagani, kot pa o tistih, ki so navzoči v našem okolju: v Sloveniji in na sami akademiji, torej v znanstvenih in pedagoških ali celo tistih ustanovah, ki jih akademija sama reproducira. Poleg tega je del teh praks tako subtilen, da jih komajda zaznavamo. Že takrat smo zato v debati ločevali med dvema vrstama fašizma: med »glasnim« fašizmom, ki ga izvajajo neonacistične in druge »domoljubne« ekstremistične skupine – te v svoji diskurzivni surovosti ne ovinkarijo, in med »tihim« fašizmom, ki se je družbeno normaliziral in se ga zaradi padanja ravni javnih debat obče gledano pogosto niti ne dojema več kot izjemno problematičnega. Glasni neofašisti namreč ne govorijo veliko drugače od tega, kar je mogoče slišati v političnih izjavah nestrpnih v kravatah in »razumnikov«, najpogosteje s potenciranjem njihove mišljenjske logike kvečjemu razgaljajo njihovo resnično bistvo.

Vseskozi smo ohranjali idejno in organizacijsko zasnovo seminarjev in intervencij AntiFa. Platforma je bila namreč zastavljena heterogeno, gibljivo in predvsem kritično. Glas je poskušala dati tistim ljudem in interpretacijam, ki ga v javni sferi dobijo vedno težje, saj jih prekričijo močnejši in glasnejši. Vsebinsko je ves čas ostajal temeljnega pomena boj proti ravnodušnim in ravnodušnosti. Na premikajočem se vlaku je pač nemogoče ostati nevtralen, kot je dolgo tega zapisal zdaj že pokojni radikalni zgodovinar Howard Zinn. Tudi neopredeljenost, apolitičnost in pasivnost so specifične oblike aktivnosti in delovanja. Družboslovno raziskovanje namreč nikoli ni tihi in objektivni spremljevalec družbenih sprememb, saj tudi znanost aktivno soustvarja dogodke in spremembe. Ves čas se opredeljujemo, ves čas vpeljujemo v svoje delovanje in raziskovanje vrednote, je pred leti dejal Herbert Schiller (v Nordenstreng in Varris, 1974: 49). Zaradi tega je menil, da je stališče o vrednotni »nevtralnosti« preprosto sleparsko. Kritična teorija je pač zmeraj vsaj delno tudi praksa in ne bi se smela slepiti, da ni politična.

Zato povejmo: želimo graditi na združevanju ljudi, ki ne bo temeljilo na apriornem izključevanju različnih od večine in ne bo zgolj pasiven spremljevalec dogodkov in poteka zgodovine. Naša vodila, ki so bila očitna tudi skozi naš program in delovanje, so antiavtoritarnost, svoboda, socialna pravičnost, antimilitarizem, spoštovanje enakosti v različnosti ter solidarnost. Anti-fašizem niso velike besede, ampak so pogosto samo kontinuiteta majhnih in navidezno nepomembnih aktivnosti, ki vztrajno razjedajo sedanje družbene krivice in diskriminatorne prakse, v katerih živimo. Zavedamo se, da naši srditi nasprotniki našega namena ne bodo razumeli in da bodo ostali pri svojem. Prav tako se zavedamo, da bodo upravičeni očitki padali tudi na nas. A spodbuditi moramo odkrito razpravo in javno ter nekampanjsko zavedanje teh problemov ter kritični spoprijem z njimi. Na kratko, strinjamo se z Antoniem Gramscijem, ki pravi: »Ljudje ne morejo obstajati kar tako, odtujeni od skupnosti. Ravnodušnost je neodločnost, je zajedavstvo, je strahopetnost, ni življenje. Zato sovražim ravnodušne, kajti ravnodušni se umikajo pred odgovornostjo. Živeti namreč pomeni biti angažiran [*partigiano*].« (Gramsci, 1987: 51)

Le še v pojasnilo bralcu in bralki: k sodelovanju pri številki, ki jo imate pred sabo, smo povabili vse goste, ki so v teh letih nastopili kot predavatelji, govorniki na okroglih mizah, podajalci iztočnic za diskusije in vodje delavnic – bilo jih je več kot sedemdeset, na povabilo se jih je z raznovrstnimi pisnimi prispevki, vezanimi na tematiko dogodka, na katerem so sodelovali, odzvalo dvajset. Čeprav se za kar nekaj dogodkov nihče od sodelujočih povabilu ni odzval, pa zbornik, ki ga imate pred sabo, kot je že bilo omenjeno, ne izpušča ničesar. Urejen je kronološko po letnikih in vsebuje vse dogodke, ki so bili izvedeni v organizaciji ves čas odprtega in zato nenehno spreminjajočega se kolektiva AntiFa. Dogodke, za katere prispevkov nismo prejeli, predstavljamo s kratkim opisom in fotografijo, za vse dogodke pa navajamo seznam gostov in, če obstaja, spletno povezavo do posnetka dogodka. Zadnjo stran posvečamo vsem tistim, ki smo jih s svojim delovanjem

tako ali drugače zmotili. Poleg prispevkov, ki izhajajo neposredno iz dogodkov, objavljamo tudi Ecov esej o prafašizmu, ki najbolj jedrnato povzame konceptualna izhodišča kolektiva, in prispevek, ki ta izhodišča lokalizira. Nekoliko več pozornosti je namenjene majskim dogodkom, saj so ti potekali ves dan in poleg predavanja, okrogle mize ali delavnice vključevali tudi prostorske intervencije, predstavitve alternativnih medijev in kritičnih revij, delavnice izdelave raznovrstnih materialov in koncerte, postregli so z *Marsovcem* [ki se je lani zaradi pomanjkanja sredstev odločil za – morda začasen, pri Marsovcih se nikoli ne ve – odhod domov], kavo in čajem. Zadnji zapis, ki ga je prispeval eden pogostih gostov seminarjev AntiFa, napoveduje naslednjo številko Časopisa za kritiko znanosti, posvečeno vstajništvom, ki naj tudi s svojimi antifašističnimi praksami sooblikujejo bodočo družbo.

Vira

- GRAMSCI, A. (1987): Ravnodušni. V *Gramsci, civilna družba in država. Izbor Gramscijevih besedil in zapisov o njem*, ur. A. Bibič, 51–53. Ljubljana, Komunist.
- NORDENSTRENG, K. IN VARIS, T. (1974): *Television traffic – a one-way street? A survey and analysis of the international flow of television programme material*. Pariz, Unesco.